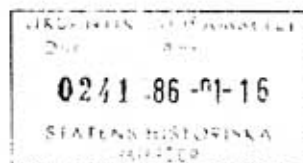

1985-12-20

Byggnadsminnesförklaring av vissa byggnader inom fastigheterna
Söderfors bruk 1:1 och Jörsön 3:1, Söderfors socken, Tierps kommun

I skrivelse till länsstyrelsen den 9 februari 1979 väckte landsantikvarien/länsmuseet fråga om byggnadsminnesförklaring av viss bebyggelse med tillhörande markområde inom fastigheterna Söderfors bruk 1:1 och Jörsön 3:1 enligt 1 § lagen om byggnadsminnen (SFS 1960:690, omtryckt 1976:440).

Området är markerat med heldragen linje på bifogade karta och de byggnader, som föreslås skyddas enligt byggnadsminneslagen, är på kartan fyllda med svart färg.

Riksantikvarieämbetet har i yttrande den 27 november 1979 tillstyrkt byggnadsminnesförklaringen och de föreslagna skyddsföreskrifterna. Tekniska museet respektive Nordiska museet har avgivit positiva svar den 23 och 26 februari 1979.

De boende inom det berörda området har vid olika tillfällen informerats om byggnadsminnesförklaringens syfte och innebörd i samband med möten i Söderfors och i skriftväxling med länsstyrelsen.

Den 13 juni 1985 remitterades ärendet och de föreslagna skyddsföreskrifterna slutligen till samtliga sakägare.

I juli och augusti 1985 kom sammanlagt fem svar från fastighetsägare inom det föreslagna skyddsområdet, varav en uttryckligen motsatte sig byggnadsminnesförklaring och krävde att hans fastighet skulle lösas in av länsstyrelsen. Länsstyrelsen har därefter i skrivelse till respektive fastighetsägare utförligt bemött de erinringar mot byggnadsminnesförklaringen som fortfarande kvarstår.

Tierps kommun har i sitt svar den 22 oktober 1985 ingen erinran mot förslaget under förutsättning att området mellan Nygatan och Skolgatan får bebyggas enligt antagen byggnadsplan.

Kloster Speedsteel AB accepterade i nytt svar den 21 november 1985 byggnadsminnesförklaringen och de föreslagna skyddsföreskrifterna med undantag för lilla ankarsmedjan i områdets sydöstra del, som företaget menar inte bör omfattas av förslaget.

1985-12-20

Bebyggelsen inom det föreslagna området har tillkommit vid olika tillfällen. Herrgårdens huvudbyggnad uppfördes 1690. Huvudparten av byggnaderna är emellertid uppförda i mitten av 1700-talet i samband med den stora nyplanering av bruket, som Claes Grill då lät företaga under medverkan av arkitekten Carl Hårleman. Vissa monumentala byggnader, såsom världshuset, herrgårdstallet och det s.k. Grillska museet, tillkom under 1800-talets första decennier. Då reveterades också träbebyggelsen längs bruksgatorna.

Byggnaderna i Söderfors speglar på ett mycket tydligt sätt hur en större järnbruksam miljö formades under 1700-talet, alltså den tid då svensk järnhantering upplevde sin storhetstid. Det var också under denna tid som de flesta av vårt lands järnbruksam miljöer fick sin klassiska uppbyggnad med en klart avläsbar struktur både ur social och funktionell synpunkt. Söderfors bruk tillhör de järnbruk, som bäst bevarat sin 1700-tals- och tidiga 1800-talskaraktär. Med hänsyn härtill måste byggnaderna i Söderfors bruk anses som synnerligen märkliga.

Enligt länsstyrelsens mening inskränker inte byggnadsminnesförklaringen så mycket på fastighetsägarnas nyttjanderätt att ekonomisk ersättning enligt 9 § byggnadsminneslagen kan utgå. Någon grund för inlösen av fastighet, som en fastighetsägare ställt som krav, föreligger inte heller enligt länsstyrelsens mening.

Länsstyrelsen konstaterar att Kloster Speedsteel AB önskar utesluta ankarsmedjan ur byggnadsminnesförklaringen.

Länsstyrelsen menar dock att smedjan ska omfattas av byggnadsminnesförklaringen med hänsyn till att den i sina äldsta delar härrör från brukets anläggningstid, 1600-talets sista decennier och således till sitt ursprung är en av brukets tidigaste industribyggnader.

Byggnadsminnesförklaringen innebär inte hinder för nybebyggelse enligt antagen byggnadsplan, dock med förbehåll att nybebyggelsens läge och utformning ska prövas enligt byggnadsminneslagen.

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 1 § lagen om byggnadsminnen den svartmarkerade bebyggelsen inom den bifogade kartans heldragna begränsningslinje på fastigheterna Söderfors Bruk 1:1 och Jörsön 3:1 i Söderfors socken för byggnadsminne.

Länsstyrelsen meddelar enligt 2 § samma lag följande skyddsföreskrifter:

1. Utan länsstyrelsens tillstånd får byggnaderna inte rivas, flyttas, byggas om eller på annat sätt förändras till sitt yttre.
2. Åtgärder inom byggnaderna, som berör fast inredning, murstockar eller bärande konstruktioner, eller innebär borttagande eller flyttande av mellanväggar, ska vidtas i samråd med länsstyrelsen. I herrgården får åtgärd som berör äldre målade tak i bottenvåningen endast företas med länsstyrelsens tillstånd.

3. Området runt de aktuella byggnaderna (inom kartans heldragna linje) får inte bebyggas ytterligare, inte heller får schaktningsarbeten, förändringar i gatubeläggning eller vegetation företas eller hägnader av olika slag uppföras utan länsstyrelsens tillstånd.
4. Byggnaderna ska underhållas så att de inte förfaller. Underhållsarbeten ska utföras på sådant sätt och med sådant material att det kulturhistoriska värdet inte minskar.

Länsstyrelsen lämnar råd och anvisningar i fråga om byggnadernas upp-
rustning och framtida underhåll.

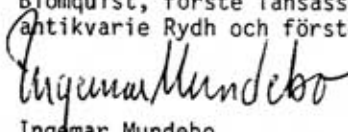
Om ändringar av bebyggelsen inom byggnadsminnesområdet i strid mot
meddelade skyddsföreskrifter är nödvändiga för att byggnaderna ska vara
till nytta eller om sådan ändring annars kan anses påkallad av särskilda
skäl, kan länsstyrelsen meddela tillstånd till detta enligt 3 § lagen
om byggnadsminnen.

Besvär över detta beslut kan anföras hos kammarrätten i Stockholm,
Box 2302, 103 17 Stockholm. Besvärsskrivelsen skall ha kommit in dit
inom tre veckor från den dag klaganden har fått del av beslutet.

I besvärsskrivelsen skall anges det beslut som överklagas. Vidare bör
klaganden meddela sin fullständiga adress.

Beslut i detta ärende har fattats av styrelsen. I beslutet deltog
landshövding Mundebo jämte ledamöterna Alsén, Andersson, Björkman,
Carlsson, Dahl, Engblom, Hjorth, Hübinette, Janson, Karlsson, Mohlin,
Nordlander, Sunnerholm samt tjänstgörande suppleant Ericsson.

I den slutliga handläggningen av detta ärende deltog även länsråd
Blomquist, förste länsassessor Blomberg, länsarkitekt Fagerberg, läns-
antikvarie Rydh och förste antikvarie Wretin, föredragande.

Ingemar Mundebo

Karin Wretin

SÄNDLISTA

Riksantikvarieämbetet + dk och karta
Landsantikvarien/länsmuseet + karta
Inskrivningsmyndigheten vid Uppsala tingsrätt
Fastighetsregistermyndigheten
Överlantmätarmyndigheten
Tierps kommun, kommunstyrelsen
Tierps kommun, byggnadsnämnden
Tierps kommun, fastighetskontoret
Tierps kommun, kulturnämnden
Nordiska museet
Tekniska museet

KOMMUNSTYRELSEN FÖR
SCÖDERFORS BRUK,
Tierps kommun

Förslag till byggnads-
mättnesförklaring

